

ग्रामीण कृषी मौसम सेवा

भारत मौसम विभाग

प्रायोगिक ब्लॉक लेव्हल अॅग्रोमेट अॅडव्हायझरी बुलेटिन
(आयएमडी आणि आयसीएआर चा संयुक्त उपक्रम)

हवामानावर आधारीत कृषि सल्ला

दिनांक : 14-10-2025

नागपूर(महाराष्ट्र) मध्ये सावनेर साठी हवामान पूर्वानुमान - वर जारी :2025-10-14 (पुढील पाच दिवसांसाठी सकाळी ८:३० वाजेपर्यंत वैध)

हवामान घटक	2025-10-15	2025-10-16	2025-10-17	2025-10-18	2025-10-19
पर्जन्यमान (मिमी)	0.6	2.0	3.2	1.5	0.8
कमाल तापमान (अं.से)	31.2	31.4	31.9	32.0	31.5
किमान तापमान (अं.से)	22.5	22.7	22.6	22.6	22.2
सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	75	77	78	76	75
दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (टक्के)	47	47	46	46	49
वाऱ्याचा वेग(किमी/तास)	5.9	4.7	6.1	5.3	4.8
वाऱ्याची दिशा(अंश)	38	32	40	28	27
मेघाच्छादन (ऑक्टा)	2	1	2	2	1

हवामान सारांश / चेतावणी:

• भारतीय हवामान विभाग, प्रादेशिक हवामान केंद्र, नागपूर च्या अंदाजानुसार, पुढील पाच दिवस दिनांक १५ ते १९ ऑक्टोबर २०२५ दरम्यान आकाश निरभ्र ते आंशिक ढगाळ राहण्याची शक्यता, • दिनांक १६ व १७ ऑक्टोबर २०२५ रोजी खूप हलक्या ते हलक्या स्वरूपाचा पाऊस होण्याची शक्यता, • दिनांक १५, १८ व १९ ऑक्टोबर २०२५ रोजी हवामान कोरडे राहण्याची शक्यता वर्तविण्यात आली आहे.

कृषि सल्ला:

• पुढील २४ तासानंतर ४८ तासासाठी तुरळक ठिकाणी खूप हलक्या ते हलक्या पावसाचा अंदाज लक्षात घेता परिपक्व अवस्थेतील धान, सोयाबीन, उडीद, मुग इत्यादी पिकाची कापणी व मळणीची कामे लवकरात लवकर उरकून घेण्यास प्राधान्य द्यावे. मळणी शक्य नसल्यास कापणी केलेले पीक उंचवट्यावर शेतात किंवा मळणी यार्डमध्ये साठवावा. मळणी उरकून घ्यावी. पावसापासून होणारे नुकसान टाळण्यासाठी कापणी केलेले पीक प्लास्टिक शीट किंवा ताडपत्रीने झाकून ठेवावे. • पुढील २४ तासानंतर संभाव्य हलक्या पावसाचा अंदाज लक्षात घेता, परिपक्व अवस्थेतील सोयाबीन, उडीद व मुग तसेच इतर पिकाची कापणी व कृषी रसायनांच्या फवारणीची कामे, उभ्या पिकात खते देण्याची कामे तसेच आंतरमशागतीची (खुरपणी/डवरणी इत्यादी.) कामे स्थानिक स्वच्छ व शांत हवामान परिस्थिती चा अंदाज पाहून पुढील ५ दिवस सुरु ठेवावी. • कोरडवाहू गहू पिकाची पेरणी ऑक्टोबर महिन्याच्या दुसऱ्या पंधरवड्यात करावी. • रब्बी ज्वारीची पेरणी १५ ऑक्टोबर पर्यंत करून घ्यावी. • हिरवा चाफा (एकेजीएस- १), विजय आणि आयसिसिन्ही- १० (५०-६० किलो बियाणे प्रती हेक्टर), पिकेव्ही हरिता (एकेजी- ९३०३- १२) आणि जाकी ९२१८ (७५- ८५ किलो बियाणे प्रती हेक्टर बियाणे), काबुली वाण आणि बियाणे दर पिकेव्ही काबुली- २ आणि पिकेव्ही काबुली- ४ (११०- ११५ किलो बियाणे प्रती हेक्टर), गुलाबी हरभरा वाण गुलक- १ (७५-८५ बियाणे प्रती हेक्टर) या प्रमाणात १५ ऑक्टोबर ते १५- ३० नोव्हेंबर पर्यंत पेरणी करावी. पिकेव्ही कांचन (एकेजी- १९०९) या वाणाची ५०-६० किलो बियाणे प्रती हेक्टर या प्रमाणात १५ ऑक्टोबर ते १५ नोव्हेंबर पर्यंत करावी. कोरडवाहू जवस पिकाची (वाण- एनएल-९७ आणि पिकेव्ही एनएल- २६०) पेरणी ऑक्टोबर महिन्याच्या पहिल्या पंधरवड्यात करावी.

संक्षिप्त संदेश सल्ला:

• परिपक्व अवस्थेतील सोयाबीन उडीद, मुग इत्यादी पिकाची कापणी व मळणीची कामे सुरु ठेवावी.

पिक निहाय सल्ला:

पिक	पिक निहाय सल्ला
गहू	<p>• गहू पिकासाठी मध्यम भारी, खोल व पाण्याचा उत्तम निचरा होणारी जमीन निवडावी. गहू पिकासाठी जमीन तयार करताना १५ ते २० सेंमी खोल नांगरणी करावी. वखराच्या २ ते ३ पाळ्या देऊन जमीन भुसभुशीत करावी. पूर्वीच्या पिकाची धसकटे, काडी कचरा वेचून शेत स्वच्छ करावे. गहू लागवड शक्यतो समपातळीत असावे जेणेकरून पुढील ओलीत व्यवस्थापन करता येईल आवश्यकता भासल्यास जमीन समपातळीत आणण्यासाठी पाटा मारावा. कोरडवाहू गहू पिकाची पेरणी ऑक्टोबर महिन्याच्या दुसऱ्या पंधरवड्यात करावी. कोरडवाहू गहू पेरणीस प्रती हेक्टर ७५ किलो बियाणे वापरावे. कोरडवाहू गहूची पेरणी जमिनीमध्ये पुरेसा ओलावा असतानाच करावी आणि पेरलेले बियाणे ओलाव्यात पडेल याची पुरेशी दक्षता घ्यावी. कोरडवाहू वेळेवर पेरणीसाठी दोन ओळीमध्ये २३ सेंमी अंतर ठेवावे. गहू पेरणी वेळी ५ ते ६ सेंमी पेक्षा खोल पडणार नाही याची काळजी घ्यावी. • कोरडवाहू गहू पेरणीकरिता एकेडीडब्लू २९९७- १६ (शरद), पिडीकेव्ही वाशीम (डब्लूएसएम- १४७२), एमएसीएस १९६७ आणि एनआय ५४३९. पिडीकेव्ही वाशीम (डब्लूएसएम- १४७२) या वाणाची मर्यादित ओलीत उपलब्ध परिस्थितीमध्ये निवड करावी. बागायती गहू वेळेवर पेरणीसाठी एकेडीडब्लू १०७१ (पूर्णा), एकेडीडब्लू ३७२२ (विमल), एचडी २१८९ आणि एचडी २३८० या वाणाची निवड करावी. बागायती गहू उशिरा पेरणीसाठी पिडीकेव्ही सरदार (एकेएडब्लू ४२१०-६), एकेएडब्लू ४६२७, एकेएडब्लू- ३८१, एकेएडब्लू १०७१ (पूर्णा) आणि एचआय ९७७ या वाणाची निवड करावी. गहू बियाण्यास पेरणीपूर्वी थायरम किंवा विटॉक्स ७५ टक्के पाण्यात मिसळणारी भुक्टी २.५ ग्राम प्रती किलो त्याचबरोबर अॅझोटोबॅक्टर हे नत्र स्थिरीकरण करणारे जीवाणू संवर्धन आणि स्फुरद विरघळविणारे जीवाणू खत प्रत्येकी २५० ग्राम प्रती १० ते १२ किलो बियाण्यास लावून बीजप्रक्रिया करावी.</p>
ज्वारी	<p>• रब्बी ज्वारी जमीन मशागत, बीजप्रक्रिया, अन्नद्रव्य व पेरणी व्यवस्थापन: रब्बी ज्वारीच्या पेरणीकरिता मध्यम ते खोल/भारी, जास्त जलधारण क्षमता असलेली व पाण्याचा चांगला निचरा होणारी जमीन निवडावी. खरीप हंगामातील पिकाच्या काढणी नंतर ३ ते ४ वखराच्या पाळ्या देऊन जमीनिची पूर्व मशागत करून घ्यावी. शेवटच्या वखराच्या पाळीपूर्वी १० ते १५ गाड्या चांगले कुजलेले शेणखत किंवा कंपोस्ट खत पसरवून जमिनीत मिसळावे. तणे, धसकटे वेचून जमीन पेरणीस तयार करावी. रब्बी ज्वारीच्या पेरणीसाठी प्रती हेक्टर १० किलो प्रमाणित बियाणे वापरावे. पेरणीसाठी दोन ओळीतील अंतर ४५ सेंमी तर दोन झाडातील अंतर १५ सेंमी ठेवावे. बागायत ज्वारीचे अपेक्षित उत्पादन साठी दोन ओळीतील अंतर ४५ सेंमी तर दोन झाडातील अंतर १२ सेंमी ठेवावे. • पेरणीकरिता सी.एस.एच. - १५ आर या संकरीत वाणाचा तर सुधारित/ शुद्ध पिकेव्ही क्रांती (एकेएसव्ही १३ आर), परभणी मोती, सीएसव्ही - १८ (रब्बी बागायती वाण), सीएसव्ही - १२, सीएसव्ही - २९, फुले वसुधा, फुले सुचित्रा, फुले रेवती, परभणी सुपर मोती या वाणाचा तर स्थानिक वाणाचा मालदांडी : ३५-१, रिंगणी या वाणाचा वापर करावा. ज्वारीच्या प्रती किलो बियाण्यास २५ ग्राम अॅझोटोबॅक्टर, २० ग्राम स्फुरद विरघळविणारे जीवाणू (पीएसबी) व ४ ग्राम ट्रायकोडर्मा व्हीरीडी या बुरशीनाशकाची बीज प्रक्रिया करावी. कोरडवाहू रब्बी ज्वारीकरिता हेक्टर ५० किलो नत्र, २५ किलो स्फुरद व २५ किलो पालाश संपूर्ण खताची मात्रा पेरणीच्या वेळी द्यावी. पेरणी उतारला आडवी करावी. रब्बी ज्वारीची पेरणी १५ ऑक्टोबर पर्यंत करून घ्यावी.</p>
भात	<p>• पुढील २४ तासांनंतर ४८ तासासाठी तुरळक ठिकाणी खूप हलक्या ते हलक्या पावसाचा अंदाज लक्षात घेता परिपक्व अवस्थेतील धान पिकाची कापणी व मळणीची कामे लवकरात लवकर उरकून घेण्यास प्राधान्य द्यावे. मळणी शक्य नसल्यास कापणी केलेले पीक उंचवट्यावर शेतात किंवा मळणी यार्डमध्ये साठवावा. मळणी उरकून घ्यावी. पावसापासून होणारे नुकसान टाळण्यासाठी कापणी केलेले पीक प्लास्टिक शीट किंवा ताडपत्रीने झाकून ठेवावे. • १) खोडकिडीच्या व्यवस्थापनासाठी, पिकाची वरचेवर पाहणी करून किडग्रस्त फुटवे मुळासकट काढून नष्ट करावी हे काम हंगामात किमान ३-४ वेळा करावे. हेक्टर २० या प्रमाणे कामगंध सापळे लावावे. ट्रायकोग्रामा जापोनिकम (ट्रायकोकार्ड) हे परोपजीवी किटक हेक्टर ५०,००० अंडी या प्रमाणात दर ७ दिवसाच्या अंतराने ३ ते ४ वेळा सोडावे. बुरशीजन्य किटकनाशके जसे मेटारायझीयम, बिव्हेरिया @४० ग्राम प्रति १० लिटर पाणी या प्रमाणात वापर करावा. शेतात ५ टक्के किड ग्रस्त फुटवे दिसताच अॅझाडीरेक्टिन ०.१५ टक्के @३० ते ५० मि.ली. किंवा क्लिनालफॉस २५ टक्के प्रवाही @२६ मि.ली. किंवा कार्बोसल्फान २५ टक्के @१६ मि.ली. किंवा क्लोरॅन्टानिलीप्रोल १८.५ % एस.सी. @ ३ मिली. प्रती १० लिटर पाणी या प्रमाणात मिसळून फवारणी करावी किंवा कर्बोफ्युरॉन ३ टक्के दाणेदार @२५ कि.हे. किंवा फिप्रोनील ०.३ टक्के दाणेदार @१६.६७ कि. हे. याप्रमाणे बांधीमध्ये टाकावे. किंवा शेतात १० % किडग्रस्त फुटवे दिसताच क्लोरॅन्टानिलीप्रोल ०.४ % दाणेदार @ १० कि. ग्रॅ. किंवा कारटॅप हायड्रोक्लोराईड ४ जी @ १८ कि.ग्रॅ. किंवा फीप्रोनील ०.३ जी @ २५ कि.ग्रॅ. प्रती हेक्टर बांधीमध्ये पाणी असतांना टाकावे. रासायनिक किटकनाशक वापरतांना सुरक्षेची सर्व काळजी घेऊनच वापर करावा. २) गादमाशी:- कार्बोफ्युरॉन ३ % दानेदार @ २५ किलो ग्रॅम प्रती हेक्टर बांधीमध्ये ७ ते १० सेमी. पाणी, असतांना वापरावे. बांधीमधील पाणी ४ ते ५ दिवस बांधीबाहेर काढू</p>

पिक	पिक निहाय सल्ला
	<p>नये. • ३) तुडतुडे :- धान पिकावर तुडतुडे यांचा प्रादुर्भाव होण्याची शक्यता आहे तरी त्यांच्या नियंत्रणासाठी मेटारायझियम अनिसोप्ली या जैविक बुरशीचा १.१५ % @ २.५ कि.ग्रॅ. प्रती हेक्टर या प्रमाणात बांधीमध्ये वापर करावा. तुडतुड्यांची आर्थिक नुकसानीची पातळी ओलांडताच नियंत्रणासाठी बुप्रोफेजीन २५ % प्रवाही @ १६ मि.ली. किंवा इमिडाक्लोप्रिड १७.८ एस. एल. @ २.० मि.ली. किंवा फिप्रोनिल ५ एस.सी. @ २० मि.ली. किंवा फ्लोनीकॅमीड ५० डब्ल्यू.जी. @ ३.० ग्रॅम १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • ४) करपा:- हेक्झाकोनॅझोल ५ % ई.सी. @ २० मि.ली. किंवा मॅकोझेब ७५% प्रवाही @ ३० ग्रॅम प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • ५) कडाकरपा:- कॉपर हैड्रॉक्साईड ५३.८ % टक्के डी एफ @ ३० ग्रॅम + स्ट्रेटोसायक्लीन @ १.५ ग्रॅम प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • पाणी व्यवस्थापन:- १) धान लावणीनंतर रोपाची मुळे चांगली रुजेपर्यंत बांधीत पाण्याची पातळी २.५ से.मी. (एक इंच) ठेवावी. यानंतर दाणा पक्क होईपर्यंत ही पातळी साधारणतः ५ सें.मी. (दोन इंच) पर्यंत वाढवावी. • २) धान पिकात पीक निसवण्यापूर्वी १० दिवस व पीक निसवल्यानंतर १० दिवस पाण्याची पातळी १० सें.मी. (चार इंच) ठेवावी. पीक फुलोरा अवस्थेत असताना पाण्याचा ताण पडू देऊ नये.</p>
कपाशी	<p>• कपाशी पिकामध्ये पाते, फुले आणि बोंडे लागण्याच्या अवस्थेत मागील आठवड्यातील उच्च आर्द्रता, ढगाळ हवामान आणि सततच्या पावसामुळे आंतरिक बोंड सड या रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आला आल्यास, व्यवस्थापनासाठी विकसित अवस्थेतील बोन्डाना चिकटलेल्या वाळलेल्या पाकळ्या गोळा करून शेताबाहेर नष्ट कराव्या. नत्रयुक्त खतांचा अतिरिक्त वापर टाळावा. कापूस पिकाच्या अतिरिक्त वनस्पती वाढीस प्रतिबंध करा. पिक क्षेत्रात पाणी साचू नये म्हणून शेतात पाण्याचा निचरा योग्य प्रकारे करावा. या रोगास प्रतिबंधात्मक उपाय म्हणून कॉपर ऑक्सिक्लोराईड ५० डब्ल्यूपी २५ ग्राम प्रती १० लिटर पाणी या प्रमाणात १५ दिवसांच्या अंतराने बोंडे विकसित होण्याच्या सुरुवातीच्या फवारणी करावी. शिफारस केलेल्या कीटकनाशकांच्या फवारणीने रस शोषक किडीचे व्यवस्थापन करावे. • मागील आठवड्यातील उच्च आर्द्रता, ढगाळ हवामान आणि सततच्या पावसामुळे कपाशीच्या पिकावर टार्गेट लीफ स्पॉट, अल्टरनेरिया पानावरील ठिपके, मायरोथेसिम पानावरील ठिपके, बाह्य बुरशीजन्य बोंड सड या व्यवस्थापनासाठी रोगप्रतिबंधक फवारणी घेण्याचा सल्ला दिला जातो. प्रोपिनेब ७० डब्ल्यूपी २५-३० ग्राम किंवा अझॉक्सीस्ट्रोबिन १८.२ % डब्ल्यू/डब्ल्यू + डायफेनोकोनाझोल ११.४ % डब्ल्यू/डब्ल्यू एससी १० मिली किंवा फ्लूक्सापायरोक्सेड १६७ g/l + पायराक्लोस्ट्रोबिन ३३३ g/l एससी ६ ग्रॅम किंवा कार्बेन्डाझिम ५० डब्ल्यूपी २० ग्राम किंवा प्रोपीकोनाझोल २५ ईसी १० मिली किंवा पायराक्लोस्ट्रोबिन ५ % + मेटेरायम ५५ % डब्ल्यूजी २० ग्राम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. • कपाशी मध्ये फुलोरा अवस्थेत २ टक्के युरिया ची आणि बोंडे विकसित होण्याच्या अवस्थेत २ टक्के डीएपी ची फवारणी करावी. • कपाशीमधील नैसर्गिक पाते व फुलगळ टाळण्यासाठी एनएए ४.५ एसएल ४ मिली प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. कपाशीमधील अतिरिक्त कायिक वाढीस प्रतिबंध करण्यासाठी मेपीक्रेट क्लोराईड १० मिली प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून स्वच्छ व शांत हवामान परिस्थितीचा अंदाज घेऊन करावी. • कपाशी पिकामध्ये फुलकिडे किडीचा प्रादुर्भाव आढळून आल्यास आणि आर्थिक नुकसान पातळी गाठत असल्यास थायमीथोक्झाम २५ % डब्ल्यूजी २ ग्राम प्रती १० लिटर पाणी (१००ग्राम प्रती हेक्टर) किंवा स्पिनेटोरम ११.७ एससी ८.४ मिली प्रती १० लिटर पाणी (४२० मिली प्रती हेक्टर) या प्रमाणात स्वच्छ व शांत हवामान परिस्थितीचा अंदाज घेऊन करावी. • ज्या ठिकाणी कपाशीचे पिक ६० ते ९० दिवसांचे आहे अशा ठिकाणी तुडतुडे किडीचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास आणि आर्थिक नुकसान पातळी गाठत असल्यास, फ्लॉनिकॅमिड ५० डब्ल्यूजी @ ४ ग्राम प्रती १० लिटर पाणी (२०० ग्राम प्रती हेक्टर) किंवा डिनोटेफुरान २० एसजी ३ ग्राम प्रती १० लिटर पाणी (१५० ग्राम प्रती हेक्टर) किंवा इमिडाक्लोप्रिड १७.८ एसएल ३ मिली प्रती १० लिटर पाणी (१५० मिली प्रती हेक्टर) या पैकी कोणत्याही एका किटकनाशकाची फवारणी स्वच्छ व शांत हवामान परिस्थितीचा अंदाज घेऊन करावी. • पांढऱ्या माशीचा पिल्ले अवस्थेतील प्रादुर्भाव आढळून आल्यास आणि आर्थिक नुकसान पातळी गाठत असल्यास पायरीप्रॉक्सीफेन १० ईसी २० मिली प्रती १० लिटर पाणी (१००० मिली प्रती हेक्टर) किंवा बुप्रोफेझिन २५ एससी २० मिली प्रती १० लिटर पाणी (१००० मिली प्रती हेक्टर) किंवा स्पायरोमेसिफेन २२.९ एससी १२ मिली प्रती १० लिटर पाणी (६०० मिली प्रती हेक्टर) या प्रमाणात स्वच्छ व शांत हवामान असताना फवारणी करावी. • पांढऱ्या माशीचा पतंग अवस्थेतील प्रादुर्भाव आढळून आल्यास आणि आर्थिक नुकसान पातळी गाठत असल्यास डा</p>
सोयाबीन	<p>• ९० % शेंगा पिवळ्या झाल्यानंतर पिकाची काढणी करावी. बियाण्याच्या उगवण क्षमतेवर पावसाचा परिणाम होऊ नये यासाठी शेड मध्ये किंवा सूर्यप्रकाशात ताबडतोब वाळवावे. • काढणी केलेले पीक उन्हात वाळवल्यानंतर मळणी करावी. मळणी ताबडतोब न केल्यास पावसापासून संरक्षण करून सुरक्षित ठिकाणी साठवून करावी. • पुढील हंगामात बियाणासाठी सोयाबीन चा वापर करावयाचा असल्यास, बियाणे उगवणाचे नुकसान टाळण्यासाठी शेतकऱ्यांनी ३५० ते ४०० आरपीएम या वेगावर थ्रेशरने सोयाबीनची मळणी करावी.</p>
हरभरा	<p>• हरभरा पिकाचे पेरणी करिता देशी वाण आणि बियाणे दर- हिरवा चाफा (एकेजीएस- १), विजय आणि आयसिसिक्ही- १० (५०-६० किलो बियाणे प्रती हेक्टर), पिकेक्ही हरिता (एकेजी- ९३०३- १२) आणि जाकी ९२१८ (७५- ८५ किलो बियाणे प्रती हेक्टर बियाणे), काबुली वाण आणि बियाणे दर पिकेक्ही काबुली- २</p>

पिक	पिक निहाय सल्ला
	<p>आणि पिकेव्ही काबुली- ४ (११०- ११५ किलो बियाणे प्रती हेक्टर), गुलाबी हरभरा वाण गुलक- १ (७५-८५ बियाणे प्रती हेक्टर) या प्रमाणात १५ ऑक्टोबर ते १५- ३० नोव्हेंबर पर्यंत पेरणी करावी. पिकेव्ही कांचन (एकेजी- १९०९) या वाणाची ५०-६० किलो बियाणे प्रती हेक्टर या प्रमाणात १५ ऑक्टोबर ते १५ नोव्हेंबर पर्यंत करावी. • हरभरा बियाण्यास पेरणीपूर्वी प्रती किलो बियाण्यास ५ ग्राम ट्रायकोडर्मा किंवा २ ग्राम थायरम + २ ग्राम कार्बेन्डाझिम बीजप्रक्रिया, यानंतर २५० ग्राम रायझोबियम (नत्र स्थिरीकरण करणारे जिवाणू) आणि २५० ग्राम पी. एस. बी. (स्फुरद विरघळविणारे जिवाणू) प्रती १० किलो बियाण्यास गुळाच्या थंड द्रावणात मिसळून बीज प्रक्रिया करावी. बीज प्रक्रिया केल्यानंतर तासभर सावलीत सुकवावे आणि मग पेरणी करावी.</p>

फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला:

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
संत्रा	<p>• कोलेटोटीकम स्टेम एंड रॉट किंवा देठ सुकणे- कोलेटोटीकम स्टेम एंड रॉट मुळे होणाऱ्या फळगळसाठी बोर्डेक्स ०.६ टक्के मिश्रणाची किंवा कॉपर ऑक्सिक्लोराईड ५० डब्ल्यूपी* २.५ ग्रॅम प्रति लिटर किंवा अझोक्सीस्ट्रोबिन+ डायफेनकोनाझोल* १ मिलि प्रति लिटर पाणी घेऊन फवारणी करावी.</p> <p>• ग्रेसी स्पॉट- खाली पडलेल्या पानांचा खच यांचे विघटन जलद गतीने होण्याकरिता काडीकचरा विघटन करणाऱ्या ईतर उपयोगी बुरशीचा (शेणखता सह मिश्रित बायो-डिकंपोझर (१ किलो/ झाड) वापर करावा. साधारणतः झायनेब# (२० ग्रॅम/१० लि. पाणी) किंवा हॉर्टिकल्चरल मिनरल ऑइल २% (२०० मिलि १० लिटर पाणी) किंवा पूर्व मिश्रित बुरशीनाशक हेक्साकोनाझोल ४ % + झायनेब ६८ % डब्ल्यूपी १५ ग्रॅम/१० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी. मिनरल ऑइल किंवा बुरशीनाशकांचा वापर केल्याने पानामध्ये बीजाणूंचा प्रवेश कमी होतो तसेच बीजाणूंची उगवण कमी होते. बुरशीचा संसर्ग झाला असल्यास लक्षणांच्या विकासास प्रतिबंध किंवा विलंब होतो त्याच बरोबर तेलकट चट्टे यांची तीव्रता कमी दिसून येते. • ब्राऊन रॉट (फळावरील तपकिरी कूज) सर्वप्रथम झाडांवर गळून पडलेल्या पानांची व फळांची विल्हेवाट लावावी ती शेतात तशीच राहू देऊ नये अन्यथा या रोगाची तीव्रता वाढण्यास मदत होऊन संक्रमण जलद गतीने होते. वाफा स्वच्छ ठेवावा, फळबागेत फळांचे ढीग कुठेही ठेवू नका कारण ते रोगाचे प्रसार करण्याचे कार्य करतात. फायटोथोरा बुरशीमुळे होणाऱ्या पानगळ व फळावरील तपकिरी कूज चा प्रादुर्भाव टाळण्यासाठी प्रतिबंधात्मक उपाय म्हणून संपूर्ण झाडावर फॉसिटील ए.एल.* २.५ ग्रॅम किंवा कॉपर ऑक्सीक्लोराईड ५० डब्ल्यूपी* ३ ग्रॅम प्रती लिटर पाणी घेऊन फवारणी करावी. फवारणी करतांना झाडाच्या परिघातामध्ये सुद्धा फवारणी करावी, जेणेकरून खाली पडलेली फळे उचललेली नसल्यास त्यावरील बुरशीचा नायनाट होईल तसेच जमिनीमधील सक्रीय बीजाणू यांचा नायनाट होण्यासाठी मदत होईल. चांगले परिणाम मिळण्यासाठी या कृषी रसायनामध्ये इतर कोणतेही तत्सम बुरशीनाशके/कीटकनाशके/विद्राव्य खते मिसळू नये. फायटोथोरा बुरशीचा मुळांवर प्रादुर्भाव असल्यास सायमोक्सणील ८% + मंकोजेब ६४% डब्ल्यूपी# (मिश्र घटक असलेले) बुरशीनाशक २५ ग्रॅम १० लिटर पाण्यात मिसळून या मिश्रणात जवस तेल २.५ मिलि मिसळून असे द्रावण वाप्यात मिसळावे किंवा मेटलक्सील एम ३.३ % क्लोरोथालोनील ३३.१% एससी# (मिश्र घटक असलेले बुरशीनाशक २० मिली १० लिटर पाण्यात मिसळून द्रावण वाप्यात टाकावे. • फळमाशी- फळमाशीच्या नरांना आकर्षित करण्याकरिता फळमाशी सापळे (मिथिल यूजोनौल) प्रती हेक्टरी २५ या प्रमाणात तोडणीच्या साधारण २ महिने आधीपासून बागेत झाडांवर टांगून ठेवावेत. बागेतील खाली पडलेली फळे वेचून नष्ट करून बाग स्वच्छ ठेवावी. फळमाशीची कोषावस्था जमिनीत २ ते ३ सेंटिमीटर खोलीपर्यंत असते. झाडाखालील माती हलवून किंवा निंदून घ्यावी. • फळातील रस शोषण करणारा पतंग संत्रा रस शोषक पतंग किडीसाठी संत्रा पिकाच्या व्यतिरिक्त असलेल्या यजमान तणाचा नाश करावा उदा. गुळवेल, वासनवेल, चांदवेल इ. यजमान तणावर या किडीची अळी अवस्था राहते. साधारणतः सायंकाळीच्या वेळी (७ ते रात्री ११) या कालावधी मध्ये बागेच्या बांधावर गवत पेटवून धूर करावा, फळ पकतेच्या वेळी बागेच्या चार हि कोपऱ्यामध्ये तसेच मध्यभागी एक मर्क्युरी प्रकाशाचे दिवे लावावेत. रसशोषण करणाऱ्या पतंगाकरिता विषारी आमिषे तयार करून बागेत ठेवावी. या करीता मॅलॅथिऑन ५० ईसी २० मिली २०० ग्रॅम गुळ खाली पडलेल्या फळांचा रस (४०० ते ५०० मिलि) २ लिटर पाण्यात मिसळून प्रत्येकी दोन आमिषे रुंद तोंडाच्या दोन बाटल्य</p>
वांगे	<p>• मागील आठवड्यातील पाऊस, उच्च आर्द्रता आणि ढगाळ हवामानामुळे, वांग्याच्या पिकावर फळे व शेडा पोखरणाऱ्या अळीचा रादुर्भाव दिसून आल्यास व आर्थिक नुकसान पातळी गाठत असल्यास कार्बोसल्फान २५ % ईसी १२५० मिली प्रति हेक्टर किंवा डेल्टामेथ्रिन ०२.८० % ईसी ४०० ते ५०० मिली प्रति हेक्टर किंवा इमामेक्टिन बेंझोएट ०५ % एसजी २०० ग्रॅम प्रति हेक्टर किंवा लॅम्बडा-सायहॅलोथ्रीन</p>

फळे आणि भाजीपाला पिक	फळे आणि भाजीपाला पिक निहाय सल्ला
	०४.९० % सीएस ३०० मिली प्रति हेक्टर किंवा स्पिनोसॅड ४५ % एससी १६२ ते १८७ मिली प्रति हेक्टर किंवा थियाक्लोप्रिड २१.७० % एससी ७५० मिली प्रति हेक्टर किंवा क्लोरॉट्रानिलिप्रोल ०९.३० % + लॅम्बडा-सायहॅलोथ्रीन ०४.६० % झेडसी २०० मिली प्रति हेक्टर या प्रमाणात ५०० लिटर पाण्यात मिसळून कोणत्याही एका कीटकनाशकाची फवारणी करावी.
मिरची	• तापमानातील चढ उतार व उच्च आद्रतेमुळे मिरची पिकावर भुरी रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास व्यवस्थापनासाठी हेक्साकोनाझोल ७५ % डब्ल्यूजी ६६.७ ग्राम ग्रॅम किंवा टेबुकोनाझोल २५ % डब्ल्यूजी @ ५००-७५० ग्रॅम किंवा अझॉक्सीस्ट्रोबिन ८.३ % + मॅन्कोझेब ६६.७ % डब्ल्यूजी @ १५०० ग्रॅम किंवा बोस्कालीड २५.२ % + पायराक्लोस्ट्रोबिन १२.८ % डब्ल्यूजी @ ६०० ग्राम किंवा कार्बेन्डाझिम १२ % + मॅन्कोझेब ६३ % डब्ल्यूजी @ ७५० ग्रॅम किंवा क्रेसॉक्सिम - मिथाइल १५ % + क्लोरोथॅलोनिन ५६ % डब्ल्यूजी @ १००० ग्रॅम किंवा टेबुकोनाझोल १० % डब्ल्यूजी + सल्फर ६५ % डब्ल्यूजी @ १२५० ग्रॅम किंवा टेबुकोनाझोल ५० % + ट्रायफ्लोक्सीस्ट्रोबिन २५ % डब्ल्यूजी @ २५० ग्राम प्रती हेक्टर ५०० लिटर पाणी या प्रमाणात मिसळून या पैकी कोणत्याही एका बुरशी नाशकाची स्वच्छ हवामान परिस्थिती असताना फवारणी करावी.
अळशी	• कोरडवाहू जवस पिकाची (वाण- एनएल-९७ आणि पिकेव्ही एनएल- २६०) पेरणी ऑक्टोबर महिन्याच्या पहिल्या पंधरवड्यात करावी. पेरणीपूर्वी प्रती किलो बियाण्यास कार्बेन्डाझीम २ ग्राम किंवा थायरम ३ ग्राम लाऊन बीजप्रक्रिया करावी. त्यानंतर ३ तासांनी अॅझोटोबॅक्टर २० ग्राम व स्फुरद विरघळणारे जीवाणू २० ग्राम प्रती किलो बियाणे या प्रमाणात बीज प्रक्रिया करावी.

पशुधन विषयक निहाय सल्ला:

पशुधन विषयक	पशुधन विषयक निहाय सल्ला
गाय	• भारतीय कृषि अनुसंधान संस्थेच्या राष्ट्रीय पशुरोग महामारीशास्त्र व माहिती विज्ञान संस्थान, बंगळूर यांच्या अंदाजानुसार ऑक्टोबर महिन्यात महाराष्ट्रातील पशुधनाला फॅसिओलायसिस, लम्पी स्किन डिजीज (LSD), घटसर्प (HS) व आंत्रविषार (ET) या रोगांचा प्रादुर्भाव होण्याची शक्यता आहे. संभाव्य नुकसान टाळण्यासाठी पशुपालकांनी योग्य प्रतिबंधक उपाययोजना कराव्यात. • फॅसिओलायसिस (लिंक्ड फ्लूक रोग) या आजारापासून बचावासाठी जनावरांना पाणथळ भागात चरण्यास नेऊ नये. गोठा कोरडा ठेवावा आणि योग्य निचरा होईल अशी व्यवस्था करावी. जनावरांना बोअरवेल किंवा ट्यूबवेलमधील स्वच्छ पाणीच द्यावे. पाणथळ भागातील चारा टाळावा. पशुवैद्यकांच्या सल्ल्याने क्लोझॅन्टेल, ट्रायक्लोबेंडाझोल किंवा रॅफॉक्सनाईड या फ्लूकनाशक औषधांनी जंतनाशन करावे व नियमित जंतनाशन करून परजीवींचा जीवनचक्र खंडित करावा. • लम्पी स्किन डिजीज (LSD) पासून बचावासाठी गोठ्यात हवा खेळती ठेवावी व डास व माश्यांपासून बचावासाठी जाळ्या लावाव्यात. गोठ्याची स्वच्छता राखावी व चुना/जंतूनाशक टाकावे. जनावरांना संतुलित आहार, खनिज मिश्रण व स्वच्छ पाणी पुरवावे. राज्य पशुवैद्यकीय विभागाच्या मार्गदर्शानुसार गोटपाक्स किंवा LSD लस देणे आवश्यक आहे. गोठ्याभोवती सायपरमेथ्रिन किंवा डेल्टामेथ्रिन कीटकनाशकाची फवारणी करून डास, माश्या व गोचीड यांचे नियंत्रण करावे. • घटसर्प (HS) या आजारासाठी गोठे स्वच्छ ठेवावेत व जनावरांची गर्दी टाळावी. हवामानातील अचानक बदलापासून जनावरांचे संरक्षण करावे. हिरवा चारा व संतुलित आहार पुरवावा तसेच स्वच्छ पाणी उपलब्ध करून द्यावे. गायी व म्हशींना पावसाळ्यापूर्वी किंवा लगेच HS लस द्यावी. नियमित जंतनाशन व बाह्य परजीवी नियंत्रण करून जनावरांवरील ताण कमी करावा. • आंत्रविषार (ET) हा आजार प्रामुख्याने मेंढ्या व बकरींमध्ये दिसून येतो. उन्हाळ्यानंतर लगेच गवताळ चान्यावर अचानक सोडू नये. गोठा कोरडा व स्वच्छ ठेवावा. आहारात अचानक बदल करू नये. दाणेदार खुराक देण्यापूर्वी भरड चारा द्यावा. मेंढ्या व बकरींना ET (क्लोस्ट्रिडियल) लस द्यावी. नियमित जंतनाशन करून पचनसंस्थेवरील परजीवींचा ताण कमी करावा. • सर्वसाधारण सल्ला म्हणून, पशुपालकांनी लसीकरण व जंतनाशन याची नोंद ठेवावी. कोणताही वेगळा आजार किंवा अचानक मृत्यू झाल्यास जवळच्या पशुवैद्यकीय दवाखान्यात किंवा कृषि विज्ञान केंद्रात कळवावे. तसेच पशुधन विमा उतरवून आर्थिक संरक्षण मिळवणे आवश्यक आहे.